

dana Iričanin egy kísérletről számol be, amelyet négy, tanulókból és egyetemistákból álló csoporttal végeztek. A csoportok tíz mondarból összeállított tesztet oldottak meg. A mondatokat szerbhorvát nyelvről fordították németre (a szavak adottak voltak), és a kapott szövegeken (összesen három-ezer-száz mondat) vizsgálták a transzfer és az interferencia hatását.

A folyóiratnak több állandó rovata van. Ilyen a Könyvismertető és kritikák, Krónika, mely szakmai összefüggésekről, szemináriumokról, tanács-

kozásokról tudósít a Fordítók portréi, a Bemutatjuk, s a Bibliográfia. A *Prevodilac* rendszeresen megjelentet szójegyzékeket is, ebben a számban a gépkocsikkal kapcsolatos fogalmak szerbhorvát—angol—német—arab szójegyzéke található. A Tájékoztatósi közlöny c. rovat az egyesület munkájáról informál. A folyóirat az Okmányok c. rovattal zárul, itt közlik a fordítókra vonatkozó szabályzatokat és más okmányokat.

BALAZS Art Valéria

MÚLT ÉS JELEN ÖTVOZÉSE

Varga Imre: *Ember/világ rapszódia*. JAK füzetek 12, Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1985

Az *Ember/világ rapszódia* avagy *Észak- és Dél-Imre természetrajzát* meg a füzetben szereplő másik személyes hangú költeményt, a *Szelek városát* is csapongó gondolatmenet jellemzi. A meglevenítő képzelet túl lép a korábbi kötetek (*Crusoe-szaltók*, *A medve alászáll*, *Sárkányölő Jankó*, *Boszorkányszombat*) szimbólumrendszerén, bár az asszociációk föl-fölvillantják az előző versek stiláris jegyeit, és föl-föltűnik a népi emlékezet egy-egy képe is, a tárgy jelzésszerű kezelése és a látomásos képalkotás mögött azonban az egyéni lét görcse, a létezni és a hogyan létezni kérdése vegyül a múlt emlékképeivel. Az első költeményben megjelenik a dédszülők, a nagyszülők, s a szülők arca és a gyermekkor, míg a másodikban a pozsonyi ifjú évek költőjét látjuk. Nem eszményképeket állít magának Varga Imre, hanem az egyéni jegyek megkeresésének eszközeként használja a történelmet, ugyanúgy, mint őseit, valamint korábbi önmagát.

A haza—hazátlanság kérdéskettség

s egyáltalán az ellenpontok keresése költészetének sajátossága. A mélység és az ürbe tekintő végtelen, a fény útja a két szembeállított tükörben, a a rétre ráterülő ég arosza, a kezdet és a vég, a papíron innen és a papíron túl, az újszülött—halál s egyéb ellentétekre vagy vonzásokra épülő kételemű képei, de formai megoldásai is tudatos párhuzamba állítást vagy el-lenponozást fejeznek ki. Az országot bebútorozni készülő ősök és a modern ember komfortjának metaforája, valamint M. Vilmos kisgyarmati lakos hiteles kérvényének és a király eskütételének hangulatot fokozó ellentéte is erre vall az első költeményben, akárcsak a másodikban az *odakint* diót verő Öbertné és az *idebent* kéjelgő pincérnő szembeállításá.

Az *Ember/világ rapszódia*ban erősen kirajzolódnak az ellenpontok. Az egyik oldalon a juhait teregető, pipázó dédapa, a másikon pedig a költő zaklatott világának megnehezült benti tere áll, majd elhalványul a költői élettér és „Jönnek szerb földről pásztorok / mellettük Kovacsics dédapám tántorog / Fijamnak adom szegénység Jányomnak / másik rísz adom. Sógor

igýáll / Nagyanyám Kovacsics Krisztina / jókedvvel táncol a lagziba / a legények ott úgy játszanak / kukoricatorzs a kés pipafüst a borotvahab" Ezután a költő anyjához intézett panasza a kifáradt ember szapora lihegéséhez hasonlatosak, majd csitulnak a szenvedélyek, a szenvedések a fáék lábbilincsenek csörrenése után, már nem nyávog, sípol, s tutul a szél: „Belülről éljük ezt a tájat. / Arcunk kövület, de élünk...”

A *Szelek városába* „Hátán villogó táblákkal / üveges érkezik.” A múlt üvegtábláin a lakótelepi házak, az emlékművek, a terek helyén megelevenül Pozsony történelmének néhány emlékezetesebb eseménye: a diétai országyűlés és az 1850. évi dunai árvíz. „Süt a nap s mögöttem / történelmi az árnyék. Pár pillanat alatt / a historia több századot szalad.”

Varga Imre rekonstruálni szeretne egy-két mozzanatot Pozsony múltjából, hogy visszaadja volt élettere hangulatát, azt a hangulatot, amelybe törvényszerűen beletartozik, mint élmény-

formáló erő, maga a hagyomány is. A történelmi tablóra így újabb ellentépként fölkerülnek az *éjjeli menekébhely-szerű* bérház lakóinak képei; a diót verő Öbertné, a kis pincérnő és a németül—magyarul rikácsoló elmebeteg aggszűz, a termen átsiető Kölcsey és a rostélyost ebédelő I. Ferdinánd mellé.

Mindkét rapszódiában múlt és jelen összeegyeztetésének lehetőségéről vagy lehetetlenségéről, de mindenféleképpen szükségyszerűségéről esik szó, hiszen közérzetünk nem függetleníthető környezetünkötől, a velünk élő emberektől, de múltunktól, mindannyiunk közös múltjától sem. A költő gondolatmenetének nyugtalanságát a kötetlen forma jelzi, főleg az első rapszódiában, amelyben a múlt és a jelen teljesebb egyesítésének lehetünk tanúi, míg a másodikban, ahol már nem a felfedezés, hanem a megmutatás igénye működik, inkább csak hatásos és kevésbé hatásos mozaikalemezeket találunk.

VARGA Szilveszter

SZÍNHÁZ

HÁZ A HATÁRON

Mrozek novellából írt tévébohózatának főszereplője a *határ*, amelyet valamiféle nagyhatalmak képviselői egy polgári lakásban jelölnek ki és húznak meg a befőttes üvegek, a tálak és tányérok, az asztal és az ágy között. A Mrozek-mű újvidéki előadása is a határról szól, ugyanis szüntelenül említik, de a színpadon sokkal kevésbé van jelen, kevésbé funkcionál, mint a szövegben. S nem elsősorban azért, mert amit olvasás közben elképzelünk, azt nem látjuk, holott ez lenne természetes, s így

Sławomir Mrozek: *Ház a határon* — Újvidéki Színház. Fordította: Józsa Péter. Rendező: Milan Belegišanin. Díszlet: Boris Maksimović, Jelmez: Mihajlović Annamária. Mozgás: Ivica Klemenc. Színészek: Soltis Lajos, Ábrahám Irén, N. Kiss Júlia, Árok Ferenc, Venczel Valentin, Banka János, Páस्थ्य Mátyás, Bakota Árpád és Dušan Polovina.